

CRIMINALIZATION OF DEFENSIVE VIOLENCE IN RESPONSE TO INTIMATE PARTNER'S AGGRESSION. Bad Law or Vicious Criminal Practice?

Tamar Gegelia

Doctor of law, Affiliate Associate Professor at the Caucasus University, Georgia

ARTICLE INFO

Article History:

Received 07.10.2022
Accepted 09.12.2022
Published 28.12.2022

Keywords:

Self-defense, Battered Woman,
Discrimination

ABSTRACT

This article discusses self-defense in the context of domestic violence. In Georgian reality, the boundaries of self-defense are generally narrowly defined; however, when self-defensive violence occurs in the family when the aggressor is an intimate partner and the defender is a woman, the accused faces even more barriers to justice, which is determined by gender stereotypes and traditional views on domestic violence. There is a difficult situation regarding femicide in Georgia; in 2021, 22 women were killed just because they were women. Women are killed by their intimate partners, and the antecedents of the murder are similar. Women turn to the police for protection from violence, but to no avail. In such a horrifying reality, where the state, whose obligation it is, does not protect a woman from a violent partner, limiting the right to self-defense is another violation of the state's obligation to protect life and physical integrity. A correct and bold interpretation of the right to self-defense by the court is necessary to weaken the aggressor on the one hand and to strengthen the defender on the other hand.

In the Georgian reality, by trivializing domestic violence and leaving it in the personal space, more barriers are created for women to reach justice by being obliged to endure the aggression of a tyrant husband/partner.

In the article, the author tries to show by observing a judicial practice that artificial barriers limit the right to defend oneself against the aggression of an intimate partner; a woman is punished for injuring the aggressor, while the law should justify her. Single acquittals cannot change systemic injustice, but the author's goal is to show and analyze such significant decisions so that more people can learn about correct judicial interpretations. According to the author, discrimination based on gender is characteristic of Georgian justice; by identifying problems and critically analyzing court decisions, she tries to show the ways of legal regulation of the problem. KEYWORDS: Self-defense, Battered Woman, Discrimination

INTRODUCTION

The justification of necessary repulsion has been explained in many ways in philosophy or legal theory, including: consequentialism, double effect, and other doctrines.¹ This article supports the justification of repulsion on the grounds of human rights. A person has a right to life, freedom, dignity and other fundamental rights, therefore he has the right to protect himself from aggression. He has this right because he is a human being and no one can take this right away from him. Depriving a person of the necessary defense against aggression is like punishing a person for jumping out of the water and taking a breath of air. It is such a powerful instinct that dictates a person's efforts to protect himself from aggression, which is aimed at maiming, destroying or humiliating him. The correct and consistent definition of the boundaries of necessary repulsion is important for legal security, the exact knowledge of the norm is absolutely necessary for both the repeller and the initiator of violence. The first person should know – with what force and intensity he has the right to act against the aggressor, to know – what he will and won't be punished for, in order to be brave and confident during self-defense; and for the other, it is important, because he should know that the aggression caused by him hurts him, may even end in his death, and no one will be punished for it. The law tells the aggressor not to dare use massive or intense force because it may backfire. The law also warns the aggressor that justice is on the side of the repulsor, strengthens him and does not shy away from aggression and disorder.

This article discusses necessary repulsion in the context of domestic violence. In general, in Georgian reality, the boundaries of repulsion are narrowly defined, however, when self-defensive violence occurs in the family, when the aggressor is an intimate partner, and the repeller is a woman, the latter faces even more barriers to justice, which is determined by gender stereotypes and traditional views on domestic violence. In Georgia, there is a serious situation in terms of femicide,²

1 For the analysis of the theories of justification of self-defense see: Leverick, F. (2006). *Killing in Self Defense*, Oxford: Oxford University Press, 43-68.

2 See: Monitoring reports of Public Defender of Georgia on femicide by year. <https://ombudsman.ge/geo/201117012751an->

women are killed by their intimate partners, the stories before the murder are similar to each other. Women turn to the police for protection from violence, but to no avail. Also, there are many cases when a woman dies with the staff weapon of her partner, that is, the aggressor is a police officer, which led to the ineffectiveness of the system to protect the woman from the aggressor.³

In such a horrifying reality, where a woman is not protected from a violent partner by the state, whose obligation it is, limiting the right to repel is another violation of the state's obligation to protect life and physical integrity. In this reality, a correct and bold interpretation of the right of rejection by the court is necessary, on the one hand, to weaken the aggressor and on the other hand, to strengthen the repeller.

In the Georgian reality, by trivializing domestic violence and leaving it in the personal space, women (by being obliged to tolerate the aggression of a tyrant husband/partner) face more barriers in order to reach justice. Academic texts also strengthened the roots of everything. According to the old German doctrine, a woman's right to repulse was limited according to the so-called socio-ethical norms, if the aggressor was a family member. In this approach, the woman had to accept the violence or leave the house.⁴ Today, this position is criticized in the German as well as in the Georgian doctrines,⁵ but it seems that it still appears in the Georgian consciousness, among practicing lawyers.

The cases discussed in this article describe the reality that Georgian criminal justice, with a narrow definition of necessary repulsion, makes the initiators of violence stronger than the aggressors. The article discusses the defensive cases of the female partner in response to aggression committed in the context of domestic violence. A case where a woman was acquitted of causing serious health damage to her partner, but the prosecutor appealed to the cassation instance to punish her.

[garishebi](#) [Last seen: 01.09.2022].

3 The most famous cases in this regard are: TKHELIDZE v. GEORGIA (Application no. 33056/17), 08.10.2021; Case A and B v. Georgia (Application no. 73975/16), 10.05.2022.

4 For the historical analysis, see: Dubber, M., Hörnle, T. (2014). *A Comparative Approach*, Oxford University Press, 418-419.

5 Turava, M. (2011). *The Doctrine of Crime*, Tbilisi: Meridiani. 366-367.

In another case, a woman, who killed her partner with an ax before trying to rape her, was sentenced. Analyzing the case, it seems as if sexual violence is an insignificant act for the court, the law does not justify the use of mass force against it, which is not correct. The article will provide an analysis and critique of the cases to rethink the boundaries of necessary repulsion, which is in the interest of every citizen.

1. IS STABBING THE AGGRESSOR IN THE BACK UNEQUIVOCALLY REVENGE VIOLENCE, OR IS THERE CONTEXT?

The general court answered this question by analyzing the context and justified the action of the female defendant, who wounded the aggressor partner in the ring area from behind. This chapter will deal with the vicious practice of how the prosecution distorts the boundaries of the right of repulsion. The case is a good precedent in terms of the court's important clarifications, which will be useful to the defense in other cases, especially since this case was considered by the Supreme Court of Georgia.

1.1. Factual Circumstances

N.G. (repulsor) lived in a rented house with a male partner (K.S.) and children who had another father. On New Year's Day, the children wanted to talk to their father, NG fulfilled their request and called her ex-husband. This annoyed K.S. In order to punish him, he put his hands around NG's throat and choked him. The woman was gurgling and was so sick, her heart was beating. He managed to scratch the face of the abuser and thus freed himself in the first episode, but he was again caught by the aggressor, did not let him escape from the room, threw him on the bed and began to strangle him more brutally. At that time, the woman gathered her strength and asked the children to call the neighbor for help. The neighbor lived in the same house, in another room. She ran into the room and avoided the aggressor from the woman.

During this period, the woman called 112, but the police was late. Soon the neighbor went to sleep in his room. After K.S. found N.G. in the kitchen left alone, he entered her again with threats and curses, his hands were directed to her throat to strangle her again, threatening to kill her. The woman pushed him, causing the aggressor to stumble and half turn away from her. At that moment, the woman grabbed a knife and hit the aggressor, fearing that when he regained his balance, he would attack with more aggression and would not be able to defend himself because he was all alone.

The prosecutor charged N.G. with articles 11¹, 117 (deliberate serious injury to the health of a family member) and fought to support the charge before the cassation instance,⁶ he was not satisfied with the court's arguments regarding the justification of the action by necessary repulsion.

However, the proven facts so clearly point to the condition of necessary repulsion and the use of commensurate force by the repeller, it is surprising how there is room for different evaluations. Even if N.G.'s action, stabbing him in the back, caused K.S.'s death, it should still be justified, because killing is justified in order to stop the aggression of the growing danger to life and health. If N.G.'s aggressor had been wounded in the first episode, it would have been justified. The law does not require running away from a righteous person, using a risky means for self-defense. Thus, the court correctly assessed the situation, it emphasized the momentary nature of the danger, that although the aggressor was hit by a knife in the position of turning away from the repeller, the turning did not necessarily mean that the danger was neutralized, he only tripped, which temporarily prevented the aggression. The judge also emphasized the fact that N.G., due to his physical capabilities, could not defend himself without a knife and assessed his defensive strength proportionately. The action was also motivated by self-defense, not revenge.

In connection with this case, one more circumstance should be emphasized. K.S. was suffocated by N.G., and suffocation is a cruel form of punishment and control of a female partner, which is often used by domestically violent men.⁷ The

6 The Decision of the Great Chamber of the Supreme Court of Georgia 2K-877ap.-20, March 29, 2021.

7 Gegelia, T. (2021). Non-Fatal Strangulation in the Context

prosecutors of this and other cases assess suffocation with an inappropriately light standard, under Article 126¹ or 126 of the Criminal Code, i.e., as violence,⁸ while suffocation is a life-threatening act and is assessed either under Article 117 (serious injury to health) or, when it is committed as a punishment, as in the discussed case, it should be considered as torture (Art. 144¹). If the intention is established, it is possible to assess it as an attempted murder (Art. 19, 109). The over-aggressive and dangerous act of an intimate partner is judged disproportionately lightly, and the defensive violence of the victim of this violence against the aggressor, disproportionately harshly, when it is clear that it did not go beyond the limits of justification. All of the above points to discriminatory justice and it needs to be changed.

2. IS MURDER JUSTIFIED BY NECESSARY REPULSION IN DEFENSE OF RAPE?

This chapter deals with the second case from the case law, where a repulsor was sentenced for the murder of an intimate partner committed in order to protect himself from rape. Critical analysis turns to the narrow judicial definition of necessary repulsion.

2.1. Factual Circumstances

In the decision of the Rustavi City Court, we read: “[The aggressor] while drinking alcohol, systematically, including, verbally and physically, abused his wife, while drinking alcohol. Threatened to kill both her and her children. Performed various sexually violent acts [towards wife] (forced her to have sexual intercourse with him [...] including in the presence of minor children); in 2016 on the night of December [...], while trying to carry out another similar action, a person in a state of strong spiritual excitement – physiological affect [repulsor] intentionally killed her husband [ag-

gressor] by hitting him in the face several times with an ax”⁹

The court punished the accused for this act for murder committed in a state of strong spiritual excitement (Article 111). Necessary repulsion or killing beyond the scope of repulsion was not even discussed.

According to the described facts, the husband systematically abused his wife and children. He committed sexual violence against his wife, without her consent, and also used threats and violence to establish sexual relations, and this happened constantly. According to the court, during one of the following violent episodes, i.e. when the aggressor tried to rape his wife again, the latter stabbed the ax several times in the face of the abusive husband and killed him. The decision says nothing about the swinging power of the axe, nor about which blow was fatal. The court does not judge whether one blow was enough to neutralize the aggressor, also, it does not explain how many blows are "several times" – two, three or more? In the absence of answers to these questions, the doubt should be resolved in favor of the accused. It turns out that the repeller needed to swing the ax several times to neutralize the aggressor, she could not hit hard due to physical characteristics, the aggressor did not stop with the first swing of the ax, and time did not work in favor of the repeller.

The factual circumstances considered proven in the case indicate that the wife was a victim of systematic violence and was in a state of necessary repulsion during the killing of the aggressor, at which time she killed the aggressor. All the necessary objective and subjective signs for the justification of the murder are present, nevertheless, the repulsor was punished for the murder of the abusive husband. If there were questions regarding the scope of repulsion, it was necessary to consider it and evaluate the action under Article 113 of the Criminal Code, although the court did not allow the situation of repulsion at all. There was no procedural barrier for judging her to justify the repulsive action, as this assessment did not aggravate the situation of the accused. In the case, it is obvious that the woman was not beyond the scope of repulsion. She was physically weaker than the

of Family Violence, Caucasus University Periodical Edition, Collection of Articles, vol. 2.

8 See: The Decision of the Great Chamber of the Supreme Court of Georgia 2K-640ap.-21, 09.09.2021.

9 The decision of Rustavi city court, 2017 April (Public Information Request # 303, March 9, 2020).

abuser, always lost in the fight with him and always succumbed to the violence. Under such circumstances, what guarantee could she have that one blow of the ax, not to the face, but to another part of the body, would be enough to neutralize the danger? The law does not require us to take unreasonable risks to trust an abuser. Also, we don't know the positions of the aggressor and the repeller, maybe she had to hit him in the face, because that was the only thing possible for her. In addition, it should be noted that initially the case was qualified by Article 108 of the Criminal Code and it was changed by the prosecutor only because the psychiatric-psychological examination report of the court was added to the case, which confirmed that at the time of the act the accused was in a state of physiological affect, "during which she could not fully control own action". It turns out that, in the absence of such a conclusion, the repeller would be severely punished for an action that was within her right. To reframe the case where the wife killed her husband after violence, however soon, in such a situation it would have been correct to apply Article 111 of the Criminal Code, but in this case the danger, which the repeller used force to neutralize, was ongoing.

Article 28 of the Criminal Code defines the essence of necessary repulsion, it does not list by name what legal interest can be protected by defensive actions, although it is written in the law that it also applies to property rights, from which logically follows the consideration of other, more important goods under its umbrella. According to the definition of Article 28, the ratio of benefits, as well as the ratio of damages, is not necessary for the justification of repulsion,¹⁰ in such a case the legislator would use the reference, as it is preserved in other similar norms, e.g. extreme necessity (Art. 30).

It is debatable as to which interest protection motive will be used to limit the killing of the aggressor. In relation to the protection of property, the justification of murder is controversial, although in Georgian academic texts, its justification is accepted with some reservations, e.g. referring

10 Gamkrelidze, O. (2002). Commentary on article 13 of the Criminal code of Georgia, in the book: *Offence Against the Person*, Tbilisi: Institute of State and Law of the Georgian Academy of Sciences, 75; Turava, M. (2011). *The Doctrine of Crime*, Tbilisi: Meridiani, 344.

to the vital importance of property and others.¹¹ As for freedom (e.g. during illegal deprivation of liberty),¹² sexual autonomy (during rape),¹³ life, health, dignity (e.g. during torture), the killing of the aggressor is justified (if other conditions for the justification of repulsion are met). Necessary repulsion cannot justify the action, if in order to protect the legal good, the repeller interfered with a greater good than what was protected. It should be emphasized here that what the attacker tried to damage should be insignificant. As an example of this, the killing of a person for stealing an apple is sometimes cited in academic texts, such killing is not justified.

Killing the aggressor in defense against rape is justified in Georgian academic texts, no dissenting opinion was found in this regard. Rape violates a person's sexual freedom and dignity. Rape is a serious crime, it is the cruelest form of humiliating a person, so it is logical and very correct for the victim to have the right to kill the aggressor in self-defense, if the rape could not be avoided by other lighter means or it was risky. The justification for killing in defense of rape is also supported in foreign language academic texts and case law.¹⁴

Georgian criminal justice does not seem to share this opinion. Why? Does it consider women's sexual freedom as an insignificant legal interest? Or does it consider rape to be an insignificant act? Maybe it's because justice gives a husband a latent immunity for raping his wife? Such approaches should be unacceptable for a lawyer.

11 Jishkariani, B. (2016). *Offense Against the Person*, Tbilisi: The World of Lawyers, 70-71; Gamkrelidze, O. (2002). Commentary on article 13 of the Criminal code of Georgia, in the book: *Offence Against the Person*, Tbilisi: Institute of State and Law of the Georgian Academy of Sciences, 75.

12 Turava, M. (2011). *The Doctrine of Crime*, Tbilisi: Meridiani, 344; Gamkrelidze, O. (2002). Commentary on article 13 of the Criminal code of Georgia, in the book: *Offence Against the Person*, Tbilisi: Institute of State and Law of the Georgian Academy of Sciences, 76.

13 Todua, N. (2019). *Particular Part of Criminal Law, Book 1*, Tbilisi: Meridiani: 92-93; Turava, M. (2011). *The Doctrine of Crime*, Tbilisi: Meridiani, 344.

14 See: Leverick, F. (2006). *Killing in Self Defence*, pp. 143-158; Fabricant, J. (1981). *Homicide in Response to A Threat of Rape: A Theoretical Examination of the Rule of Justification*, 11 *Golden Gate U. L. Review*, vol. 11/iss.3/7, pp. 945-980; Kadish, H. S. (1976). *Respect for Life and Regard for Rights in the Criminal Law*, *California Law Review*, vol.64/4, p. 888.

For the purposes of this article, it is important to note that in one homicide case where the victim was a transgender woman, the assailant's actions were justified by the first and second instance courts with necessary repulsion, even though the multiple wounds on the victim's body, the analysis of the context of the situation and the testimony of the witnesses, indicated the opposite of the testimony of the accused and there was no doubt to share the accused's version.¹⁵ The Supreme Court of Georgia ultimately reversed the qualification by pointing to the very compelling evidence why the rebuttal version had not to be shared.¹⁶ In the case referred to by the lower courts, the inappropriately broad definition of the right to repel and defining the essence of it in contrary, when in other cases, where self-defense is clear, but narrowly defined and punishing the accused,¹⁷ must be explained by gender discrimination.

CONCLUSION

In Georgian judicial practice, there is a noticeable tendency to narrow the boundaries of necessary repulsion, this is done either by referring to the frivolity of the legal good protected by repulsion or by referring to the excess of the force

used. Neither from the reading of Article 28 of the Criminal Code nor from the doctrinal interpretation, does it follow the requirement to narrow the boundaries of necessary repulsion on this basis. Necessary repulsion may be excluded if the good to be secured is insignificant compared to the good to be harmed, as in the relation between stealing an apple and murder. This article discussed the case of killing the aggressor while defending against rape. Human sexual freedom and dignity are protected from rape, trivialization of these values is not allowed, their protection, even by killing the aggressor, is allowed.

The article also discussed another case in which the repulsor was acquitted, but the arguments that the prosecution had and based on which it supported the trial for murder, its critical analysis was also important. During repulsion, it is possible that the aggressor will be hit by a defensive force from the back, which, a priori, does not exclude the situation of repulsion. It is important to analyze the context and show that the aggression was not over yet, which was evident in the case discussed in the article. The court saw this and acquitted the accused. Tendencies to narrowly define the norm of necessary repulsion in prosecutorial or judicial approaches when it occurs in the context of domestic violence indicate discriminatory approaches, which are not only indicated by these two cases, but also by many other studies. A fragmentary light, such as the decision of the Tbilisi City Court, which acquitted the woman, is not enough to change the vicious reality. More effort from the judges is important.

- 15 For the analysis of the case, see: Legal analysis of Sabi Beriani case. (2017). Social Justice Center <https://social-justice.org.ge/ka/products/sabi-berianis-sakmis-samart-lebrivi-shefaseba> [Last seen: 20.09.2022].
- 16 The Decision of the Great Chamber of the Supreme Court of Georgia 2k-424ap.-16, 30.12.2016.
- 17 Gegelia, T. (2022). Criticism of the Judicial Decision due to the Limited Definition of Self-Defense 23/8 (3), 140-152.

BIBLIOGRAPHY:

1. Dubber, M., Hörnle, T. (2014). A Comparative Approach, Oxford University Press. (In English)
2. Fabricant, J. (1981). Homicide in Response to A Threat of Rape: A Theoretical Examination of the Rule of Justification, 11 Golden Gate U. L. Review, vol. 11/iss.3/7. (In English)
3. Kadish, H. S. (1976). Respect for Life and Regard for Rights in the Criminal Law, California Law Review, vol.64/4. (In English)
4. Leverick, F. (2006). killing In Self Defence, Oxford : Oxford University Press. (In English)
5. Gamkrelidze, O. (2002). Offence Against the Person, Tbilisi: Institute of State and Law of the Georgian Academy of Sciences,
6. Gegelia, T. (2021). Non-Fatal Strangulation in the Context of Family Violence, Caucasus University Periodical Edition, Collection of Articles, vol. 2. (In Georgian)
7. Gegelia, T. (2022). Criticism of the Judicial De-

cision due to the Limited Definition of Self-Defense 23/8 (3). (In Georgian)

8. Lekveishvili, M., Mamulashvili, G., Todua, N. (2019). Particular Part of Criminal Law, Book 1, Tbilisi: Meridiani. (In Georgian)
9. Turava, M. (2011). The Doctrine of Crime, Tbilisi: Meridiani;
10. Jishkariani, B. (2016). Offence Against the Person, Tbilisi: The World of Lawyers. (In Georgian)
11. TKHELIDZE v. GEORGIA (Application no. 33056/17). (In English)
12. A and B v. Georgia, (Application no. 73975/16). (In English)
13. The Decision of the Great Chamber of the Supreme Court of Georgia 2K-877ap.-20, March 29, 2021. (In Georgian)
14. The Decision of the Great Chamber of the Supreme Court of Georgia 2K-640ap.-21, 09.09.2021. (In Georgian)
15. The Decision of the Great Chamber of the Supreme Court of Georgia 2k-424ap.-16, 30.12.2016. (In Georgian)
16. The Decision of Rustavi city court, 2017 April. (In Georgian)

აგრესიის საპასუხოდ ინტიმურ პარტნიორზე აუცილებელი მოგერიებით ძალადობის კრიმინალიზება. ცუდი კანონი თუ მანკიერი სისხლის სამართლის პრაქტიკა?

თამარ გეგელია

სამართლის დოქტორი, კავკასიის უნივერსიტეტის აფილირებული ასოცირებული პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: აუცილებელი მოგერიება, ნაცემი ქალი, დისკრიმინაცია

შესავალი

აუცილებელი მოგერიების გამართლება მრავალი მიდგომითაა ახსნილი ფილოსოფია-სა თუ სამართლის თეორიაში, მათ შორისაა: კონსეკვენციალიზმი, ორმაგი ეფექტისა და სხვა დოქტრინები.¹ წინამდებარე სტატიაში მხარდაჭერილია მოგერიების გამართლება ადამიანის უფლებების დაცვის არგუმენტით. ადამიანს აქვს სიცოცხლის, თავისუფლების, ღირსების და სხვა ფუნდამენტური უფლებები, შესაბამისად, აქვს უფლება – დაიცვას ის აგრესიისგან. ეს უფლება აქვს იმიტომ, რომ ადამიანია და ამ უფლებას მას ვერავინ წაართმევს. აგრესიისგან თავდასაცავად ადამიანისთვის აუცილებელი თავდაცვის წართმევა იგივეა, რომ ადამიანი ისჯებოდეს წყლიდან ამოყვინთვისა და ჰაერის ჩასუნთქვის გამო. სწორედ ასეთი მძლავრი ინსტინქტივითაა ნაკარნახევი ადამიანის ძალისხმევა დაიცვას თავი აგრესიისგან, რომელიც მისი დასახიჩრებისკენ, განადგურებისკენ ან დამცირებისკენაა მიმართული. აუცილებელი მოგერიების საზღვრების სწორი და თანმიმდევრული გან-

მართება მნიშვნელოვანია სამართლებრივი უსაფრთხოებისთვის, ნორმის ზუსტი ცოდნა აბსოლუტურად აუცილებელია როგორც მოგერიებლისთვის, ასევე, ძალადობის ინიციატორისთვის. პირველმა უნდა იცოდეს – რა ძალით და ინტენსივობით აქვს აგრესორის წინააღმდეგ მოქმედების უფლება, იცოდეს – რისთვის დაისჯება და რისთვის არა, რათა თავდაცვის დროს იყოს გაბედული და თავდაჯერებული; ხოლო მეორესთვის მნიშვნელოვანია, რადგან მან უნდა იცოდეს, რომ მისგან გამომწვეული აგრესია მასვე ავნებს, შესაძლოა მისი სიკვდილითაც დასრულდეს და ამისთვის არავინ დაისჯება. სამართალი აგრესორს ეუბნება, რომ არ გაბედო მასიური ანდა ინტენსიური ძალის გამოყენება, რადგან შეიძლება უკან დაგიბრუნდეს. კანონი ასევე აფრთხილებს აგრესორს, რომ მომგერიებლის გვერდში დგას სამართალი, მას აძლიერებს და თავს არ უხრის აგრესიას და უწესრიგობას.

წინამდებარე სტატიაში განხილულია აუცილებელი მოგერიება ოჯახური ძალადობის კონტექსტში. ზოგადად ქართულ რეალობაში, მოგერიების საზღვრები ვიწროდ განიმარტება, თუმცა როდესაც თავდაცვითი ძალადობა ოჯახში ხდება, როდესაც აგრესორი ინტიმური პარტნიორია, ხოლო მომგერიებელი – ქალი,

1 აუცილებელი მოგერიების გამართლების თეორიებისთვის იხ. Leverick, F. (2006). killing In Self Defence, 43-68.

უკანასკნელი კიდევ უფრო მეტ ბარიერს აწყდება მართლმსაჯულებისას, რასაც გენდერული სტერეოტიპები და ოჯახური ძალადობის მიმართ ტრადიციული ხედვები განაპირობებს. საქართველოში ფემიციდის კუთხით მძიმე მდგომარეობაა,² ქალებს კლავენ ინტიმური პარტნიორები, მკვლელობის წინარე ისტორიები ერთმანეთის მსგავსია. ქალები მიმართავენ პოლიციას ძალადობისგან დაცვის მოთხოვნით, მაგრამ – უშედეგოდ. ასევე, ბევრია ისეთი შემთხვევა, როდესაც ქალი კვდება პარტნიორის საშტატო იარაღით ანუ აგრესორი პოლიციის თანამშრომელია, რამაც განაპირობა სისტემის არაეფექტიანობა – დაეცვა ქალი მოძალადისგან.³ ასეთ შემზარავ რეალობაში, სადაც ქალს მოძალადე პარტნიორისგან არ იცავს სახელმწიფო, ვისი ვალდებულებაცაა ეს, მოგერიების უფლების შეზღუდვა სახელმწიფოს მხრიდან სიცოცხლის და ფიზიკური ხელშეუხებლობის დაცვის ვალდებულების კიდევ ერთი დარღვევაა. ამ რეალობაში სასამართლოს მხრიდან მოგერიების უფლების სწორი და თამამი განმარტება აუცილებელია, ერთი მხრივ, მოძალადის დასასუსტებლად და მეორე მხრივ, მომგერიებლის გასაძლიერებლად.

ქართულ რეალობაში ოჯახური ძალადობის გატრივიალურებით და მისი პირად სივრცეში დატოვებით, ქალებს (ტირანი ქმრის/პარტნიორის აგრესიის თმენის დავალდებულებით) მეტი ბარიერები ექმნებათ, რათა სამართალს მიაღწიონ. ყოველივეს აკადემიური ტექსტებიც უმაგრებდა ფესვებს. ძველი გერმანული დოქტრინის მიხედვით, ქალს მოგერიების უფლება ეზღუდებოდა ე.წ. სოციალურ-ეთიკური ნორმებით, თუკი აგრესორი ოჯახის წევრი იყო. ამ მიდგომით, ქალს ძალადობა უნდა ეთმინა ან სახლიდან წასულიყო.⁴ დღეს ეს პოზიცია გერმანულ დოქტრინაშიც გაკრიტიკებულია, ისევე,

როგორც ქართულ დოქტრინაში,⁵ მაგრამ, როგორც ჩანს, ქართულ ცნობიერებაში, პრაქტიკოს იურისტებში ის კვლავ იჩენს თავს.

ამ სტატიაში განხილული საქმეები იმ რეალობას აღწერს, რომ ქართული სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება აუცილებელი მოგერიების ვიწრო განმარტებით ძალადობის ინიციატორებს/აგრესორებს აძლიერებს. სტატიაში განხილულია ოჯახური ძალადობის კონტექსტში ჩადენილი აგრესიის საპასუხოდ ქალი პარტნიორის თავდაცვითი შემთხვევები. საქმე, სადაც ქალი, მართალია, გამართლდა პარტნიორისთვის ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანების მიყენებისთვის, თუმცა პროკურორმა საკასაციო ინსტანციამდე იჩივლა, რომ ის დასჯილიყო. სხვა საქმეში, ქალი, რომელმაც მოკლა პარტნიორი ნაჯახის ჩარტყმით, მანამდე, როცა მის გაუპატიურებას ცდილობდა, დაისაჯა. საქმის ანალიზით ისე ჩანს, თითქოს სასამართლოსთვის სქესობრივი ხასიათის ძალადობა უმნიშვნელო ქმედებაა, მის მიმართ მასობრივი ძალის გამოყენებას სამართალი არ ამართლებს, რაც სწორი არაა. სტატიაში მოცემული იქნება საქმეების ანალიზი და კრიტიკა აუცილებელი მოგერიების საზღვრების ხელახლა გასააზრებლად, რაც თითოეული მოქალაქის ინტერესშია.

1. აგრესორის ფურგიდან დაჭრა ერთმნიშვნელოვნად შურისძიებით ჩადენილი ძალადობაა თუ კონტექსტს ბააჩნია?

ამ კითხვაზე საერთო სასამართლომ კონტექსტის ანალიზით უპასუხა და გაამართლა ქალი ბრალდებულის ქმედება, რომელმაც უკანა მხრიდან ბეჭის არეში დაჭრა აგრესორი პარტნიორი. წინამდებარე თავი შეეხება მანკიერ პრაქტიკას, თუ როგორ ამრუდებს პროკურატურა მოგერიების უფლების საზღვრებს. საქმე კარგი პრეცედენტია სასამართლოს მნიშვნელოვანი განმარტებების თვალსაზრისითაც, რაც დაცვის მხარეს სხვა საქმეებში გამოადგება, მით უმეტეს, რომ ეს საქმე საქართველოს უზენაესმა სასამართლომაც განიხილა.

2 იხ. ფემიცილზე ომბუდსმენის მონიტორინგის ანგარიშები წლების მიხედვით <https://ombudsman.ge/geo/201117012751angarishebi> [ბოლო წვდომა: 01.09.2022]

3 აღნიშნულთან დაკავშირებით ყველაზე გახმაურებული საქმეებია სალომე ჯორბენაძისა და მაკა წიფწივაძის ფემიციდის საქმეები. TKHELIDZE v. GEORGIA (Application no. 33056/17), 08.10.2021; საქმე „A და B საქართველოს წინააღმდეგ“ (საჩივარი №73975/16), 10.05.2022.

4 ისტორიული ანალიზისთვის იხ. Dubber, M., Hörnle, T. (2014). A Comparative Approach, Oxford University Press, 418-419.

5 ტურავა, მ. (2011). დანაშაულის მოძღვრება, თბილისი: მერიდიანი, 366-367.

1.1. ფაქტობრივი გარემოებები

ნ.გ. (მომგერიებელი) ცხოვრობდა ნაქირა-ვებში პარტნიორ კაცთან (კ.შ) და შვილებთან ერთად, რომელთაც სხვა მამა ჰყავდათ. ახალი-წლის დღეს ბავშვებს მამასთან დალაპარაკება მოუნდათ, ნ.გ.-მ შეასრულა მათი თხოვნა და ყოფილ ქმარს დაურეკა. ამით გაღიზიანდა კ.შ. მან, დასჯის მიზნით, ყელში წაუჭირა ხელები ნ.გ.-ს და ახრჩობდა. ქალი ხროტიანობდა და ისე ცუდად იყო, გული მისდიოდა. მან მოახერხა და სახე ჩამოკანრა მოძალადეს და ასე გაითავისუფლა თავი პირველ ეპიზოდში, მაგრამ ის კვლავ დაიჭირა აგრესორმა, ოთახიდან გაქცევის საშუალება არ მისცა, ლოგინზე დააგდო და მეტი სისასტიკით დაუწყო მოხრჩობა. ამ დროს ქალმა ძალა მოიკრიბა და ბავშვებს სთხოვა, მეზობლისთვის დაეძახათ საშველად. მეზობელი იმავე სახლში, სხვა ოთახში ცხოვრობდა. იგი შემოვარდა ოთახში და აგრესორი ქალს მოარიდა. ამ პერიოდში ქალმა „112“-ზე დარეკა, თუმცა პოლიცია იგვიანებდა. მალე მეზობელი თავის ოთახში დასაძინებლად გავიდა. მას შემდეგ, რაც კ.შ-მ სამზარეულოში ნ.გ. მარტო დაიგულა, ისევ შევიდა მასთან მუქარითა და ლანძღვა-გინებით, ხელები ყელისკენ ჰქონდა მომართული, რომ კვლავ მოეხრჩო, იმუქრებოდა, რომ მოკლავდა. ქალმა უბიძგა მას, რის შედეგადაც აგრესორი წაბორძიკდა და ნახევრად შებრუნდა მისგან. სწორედ ამ დროს, ქალმა დასტაცა ხელი დანას და დაარტყა აგრესორს, იმის შიშით, რომ როცა იგი წონასწორობას აღიდგენდა, მეტი აგრესიით შეუტევდა და თავს ველარ დაიცავდა, რადგან სულ მარტო იყო.

პროკურორმა ნ.გ.-ს ბრალი წაუყენა 11¹, 117 მუხლით (ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება ჩადენილი ოჯახის წევრის მიმართ) და საკასაციო ინსტანციამდე იბრძოლა ბრალდების მხარდასაჭერად,⁶ მისთვის არ იყო დამაკმაყოფილებელი სასამართლოს არგუმენტები ქმედების აუცილებელი მოგერიებით გამართლებასთან დაკავშირებით.

არადა, დადასტურებული ფაქტები იმდენად აშკარად მიუთითებს აუცილებელი მოგერიების მდგომარეობაზე და მომგერიებლის მიერ თანაზომიერი ძალის გამოყენებაზე, სივრცე როგორ რჩება განსხვავებული შეფა-

სებისთვის, ესაა გასაკვირი. ნ.გ.-ს ქმედებას, ბეჭში ზურგის მხრიდან დაჭრას, კ.შ-ს სიკვდილი რომც გამოეწვია, მაინც უნდა გამართლებლიყო, რადგან სიცოცხლისთვის და ჯანმრთელობისთვის მზარდი საშიშროების აგრესიის შესაჩერებლად მკვლელობაც მართლდება. პირველ ეპიზოდშივე რომ დაეჭრა ნ.გ.-ს აგრესორი, ასევე გამართლებული იქნებოდა. სამართალი არ ითხოვს მართალი ადამიანისგან გაქცევას, თავდაცვისთვის სარისკო მსუბუქი საშუალების გამოყენებას. ამდენად, სასამართლომ სწორად შეაფასა ვითარება, მან ხაზი გაუსვა საფრთხის იმნუთიერებას, რომ მართალია, აგრესორს მომგერიებლისგან შემობრუნებულ პოზაში მოხვდა დანა, მაგრამ შემობრუნება სულაც არ ნიშნავდა საფრთხის განეიტრალებას, ის მხოლოდ წაბორძიკდა, რამაც დროებით შეუშალა ხელი აგრესიას. მოსამართლემ, ასევე, ხაზი გაუსვა გარემოებას, რომ ნ.გ., ფიზიკური შესაძლებლობიდან გამომდინარე, დანის გარეშე თავს ვერ დაიცავდა და თავდაცვითი ძალაც თანაზომიერად შეაფასა. ქმედება, ასევე, თავდაცვით იყო მოტივირებული და არა შურისძიებით.

ამ საქმესთან დაკავშირებით კიდევ ერთ გარემოებაზე უნდა გამახვილდეს ყურადღება. კ.შ. ახრჩობდა ნ.გ.-ს, დახრჩობა პარტნიორი ქალის დასჯისა და კონტროლის სასტიკი ფორმაა, რომელსაც ხშირად მიმართავენ ოჯახში მოძალადე კაცები.⁷ ამ და სხვა საქმის პროკურორები დახრჩობას შეუსაბამოდ მსუბუქი ნორმით აფასებენ, სსკ-ის 126¹ ან 126 მუხლით, ანუ ძალადობად⁸, მაშინ როცა დახრჩობა სიცოცხლისთვის საფრთხის შემქმნელი ქმედებაა და ის ან 117-ე მუხლით (ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება) ან, როდესაც დასჯის მოტივით ხდება, როგორც ეს განხილულ საქმეში იყო, წამებად (მუხ. 144¹) უნდა შეფასდეს. განზრახვის დადგენის შემთხვევაში შესაძლებელია მკვლელობის მცდელობად შეფასებაც (მუხ. 19, 109). ინტიმური პარტნიორის ზეაგრესიული და საშიში ქმედება შეუსაბამოდ მსუბუქად ფასდება, ხოლო ამ ძალადობის მსხვერპლი ქალის თავდაცვითი ძალადობა აგრესორის

6 საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 23-877 აპ.-20 განჩინი, 29 მარტი 2021.

7 გეგელია, თ. (2021). არა-ფატალური დახრჩობა ოჯახური ძალადობის კონტექსტში, კავკასიის უნივერსიტეტის პერიოდული გამოცემა, სტატიების კრებული, N2.

8 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინება 23-640აპ.-21, 09.09.2021.

წინააღმდეგ, შეუსაბამოდ მკაცრად, როცა აშკარაა, რომ ის გამართლების საზღვრებს არ გასცდენია. ყოველივე აღნიშნული მიუთითებს დისკრიმინაციულ მართლმსაჯულებაზე და იგი შესაცვლელია.

2. არის თუ არა გამართლებული მკვლელობა აუცილებელი მოგერიებით გაუკატიურებისგან თავდასაცავად?

წინამდებარე თავი შეეხება მეორე საქმეს სასამართლო პრაქტიკიდან, სადაც მომგერიებელი დაისაჯა ინტიმური პარტნიორის მკვლელობისთვის, რომელიც ჩაიდინა გაუპტიურებისგან თავის დასაცავად. კრიტიკული ანალიზი სწორედ აუცილებელი მოგერიების ვიწრო სასამართლო განმარტებას მიემართება.

2.1. ფაქტობრივი გარემოებები

რუსთავის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებაში ვკითხულობთ: „*[აგხესოხი] სისტემაგუხად, მათ შოხის ადკოჰოდუხი თხოობისას, სიგყვიეხ და ფიზიკუხი შეუხაცხყოფას აყენებდა მეუღლეს. ემუქებოდა ხოგოხც მისი, ასევე შვილების მოკვლით. ახოხციეღებდა [ცოდის] მიმახთ სხვადასხვა სქესობიივ ძაღადობიივ ქმედებებს (აიძულებდა ღემყაიხებინა მასთან სქესობიივი კავშირი [...]) მათ შოხის მციხეწღროვანი შვილების თანდასწიხებით); 2016 წელს [...] ღეკემბიხის ღამეს, მოხიიგი მსგავსი ქმედებების განხოხციეღების მცღედობისას, ძღიეხი სუღიეხი აღეღვების – ფიზიოდოგიუხი აფექტის მღგომაიხეობაში მყოფმა [მომგეიიებელი] ნაჯახით სახის აიეში ხამღენჯეხმე დაიგყმით განზხახ მოკღდა მეუღლე [აგხესოხი]“⁹*

სასამართლომ ამ ქმედებისთვის ბრალდებული დასაჯა ძღიერი სუღიერი აღეღვების მღგომარეობაში ჩადენილი მკვლელობისთვის (მუხ. 111). აუცილებელ მოგერიებაზე ან მოგერიების ფარგლების გადაცილებით მკვლელობაზე არც კი უმსჯელია.

აღწერილი ფაქტების მიხედვით, ქმარი სისტემატურად ძაღადობდა ცოლზე და შვილებზე. ცოლის მიმართ ჩადიოდა სქესობრივი სახის ძაღადობას, მისი თანხმობის გარეშე, ამასთან, მუქარის და ძაღადობის გამოყენებით ამყარებდა სქესობრივ კავშირს და ეს ხდებოდა გამუდმებით. სასამართლოს თქმით, ერთ-ერთი მორიგი ძაღადობრივი ეპიზოდის დროს, ე.ი. როდესაც აგრესორი ისევ ცდილობდა ცოლის გაუპტიურებას, უკანასკნელმა ნაჯახი რამღენჯერმე ჩაართყა სახეში მოძაღადე ქმარს და მოკღა იგი. გადაწყვეტილებაში არაფერი წერია ნაჯახის მოქნევის სიმძღავრეზე, არც იმაზე, რომელი დართყმა იყო სასიკვდილო. სასამართლოს არ უმსჯელია, ერთი დართყმა იყო თუ არა საკმარისი მოძაღადის გასანიეტრალეობღად, ასევე, არ განუმართავს „რამღენჯერმე“ რამღენი დართყმაა – ორი, სამი თუ უფრო მეტი? ამ კითხვებზე პასუხის არარსებობის პირობებში ექვი ბრალდებულის სასარგებლოდ უნდა გადაწყდეს. გამოდის, მომგერიებელს აგრესორის გასანიეტრალეობღად დასწირდა ნაჯახის რამღენჯერმე მოქნევა, ძღიერად ვერ ურტყამდა ფიზიკური მონაცემების გამო, აგრესორი ნაჯახის პირველივე მოქნევით არ გაჩერებულა, დრო კი არ იცდიდა მომგერიებლის სასარგებლოდ.

საქმეში დამტკიცებულად მიჩნეული ფაქტობრივი გარემოებები მიუთითებს, რომ ცოლი იყო სისტემატური ძაღადობის მსხვერპლი და უშუალოდ აგრესორის მკვლელობის დროსაც, იმყოფებოდა აუცილებელი მოგერიების მღგომარეობაში, რა დროსაც მოკღა მოძაღადე. მკვლელობის გამართლებისთვის ყველა აუცილებელი ობიექტური და სუბიექტური ნიშანი სახეზეა, მიუხედავად ამისა, მომგერიებელი დაისაჯა მოძაღადე ქმრის მკვლელობისთვის. თუ კითხვები მოგერიების ფარგლებთან დაკავშირებით არსებობდა, აუცილებელი იყო მისი განხილვა და ქმედების სსკ-ის 113-ე მუხლით შეფასება, თუმცა სასამართლოს მოგერიების მღგომარეობა საერთოდ არ დაუშვია. პროცედურული ბარიერი იმისთვის, რომ მას მოგერიებით ქმედების გამართლებაზე ემსჯელა, არ არსებობდა, რადგან ეს შეფასება ბრალდებულის მღგომარეობას არ ამძიმებდა. საქმეში აშკარაა, რომ ქალს მოგერიების ფარგლებისთვის არ გადაუცილებია. ის მოძაღადეზე ფიზიკურად სუსტი იყო, ყოველთვის

⁹ რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის აპრილის განაჩენი. (საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვის განცხადება # 303, 9 მარტი 2020).

მარცხდებოდა მასთან ორთაბრძოლაში და მუდმივად ემორჩილებოდა ძალადობას. ასეთ პირობებში მას რა გარანტია უნდა ჰქონოდა, რომ ნაჯახის ერთი ჩარტყმა, თან არა სახეში, არამედ სხეულის სხვა ნაწილში, საკმარისი იქნებოდა საფრთხის გასანეიტრალებლად? კანონი მოძალადის დასანდობად ჩვენგან არ მოითხოვს არაგონივრული რისკების განვს. ასევე, არ ვიცით, აგრესორი და მომგერიებელი რა პოზიციებში იყვნენ, იქნებ სულაც მოუწია სახეში ჩარტყმა, რადგან მხოლოდ ეს იყო შესაძლებელი მისთვის. ამასთან აღსანიშნავია, რომ თავდაპირველად საქმე დაკვალიფიცირდა სსკ-ის 108-ე მუხლით და იგი მხოლოდ იმიტომ შეცვალა პროკურორმა, რომ საქმეს დაემატა სასამართლოს ფსიქიატრიულ-ფსიქოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნა, რაც ადასტურებდა, რომ ქმედების ჩადენის დროს ბრალდებული იმყოფებოდა ფიზიოლოგიური აფექტის მდგომარეობაში, „რა დროსაც სრულად ვერ აკონტროლებდა საკუთარ ქმედებას“. გამოდის, ასეთი დასკვნის არარსებობის პირობებში, მომგერიებელი უმკაცრესად დაისჯებოდა ქმედებისთვის, რომელიც მისი უფლებით იყო მოცული. შემთხვევა რომ გადავაკეთოთ, სადაც ცოლმა ქმარი მოკლა ძალადობის შემდეგ, თუმცა მალევე, ასეთ ვითარებაში იქნებოდა სწორი სსკ-ის 111-ე მუხლის გამოყენება, მაგრამ ამ საქმეში საფრთხე, რის გასანეიტრალებლადაც მომგერიებელმა ძალა გამოიყენა, მიმდინარე იყო.

სსკ-ის 28-ე მუხლი აუცილებელი მოგერიების არსს განსაზღვრავს, იგი სახელდებით არ ჩამოთვლის, თუ რა სამართლებრივი ინტერესის დაცვაა შესაძლებელი თავდაცვითი მოქმედებებით, თუმცა საკუთრების უფლებებზეც რომ ვრცელდება, ამაზე წერია კანონში, საიდანაც ლოგიკურად გამომდინარეობს სხვა, მასზე უფრო მნიშვნელოვანი სიკეთეთა მოაზრება, მისი ქოლგის ქვეშ. 28-ე მუხლის განმარტების მიხედვით, სიკეთეთა თანაფარდობა, ისევე როგორც დაზიანებათა თანაფარდობა, არაა აუცილებელი მოგერიების გამართლებისთვის,¹⁰ კანონმდებელი ასეთ შემთხვევაში

მითითებას გამოიყენებდა, როგორც ეს სხვა მსგავს ნორმებში აქვს დაცული, მაგ. უკიდურესი აუცილებლობა (მუხ. 30).

საკამათოა, თუ რომელი ინტერესის დაცვის მოტივით იქნება შემოსაზღვრული აგრესორის მკვლელობა. საკუთრების დაცვასთან დაკავშირებით, მკვლელობის გამართლება საკამათოა, თუმცა ქართულ აკადემიურ ტექსტებში, მისი გამართლება მიღებულია გარკვეული დათქმებით, მაგ. ქონების სასიცოცხლო მნიშვნელობაზე მითითებით და სხვა.¹¹ რაც შეეხება თავისუფლების (მაგ. თავისუფლების უკანონო აღკვეთის დროს),¹² სქესობრივი ავტონომიის (გაუპატიურების დროს),¹³ სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, ღირსების (მაგ. წამების დროს) დასაცავად აგრესორის მკვლელობა (თუ მოგერიების გამართლების სხვა პირობები დაცულია) გამართლებულია. აუცილებელი მოგერიებით ვერ გამართლდება ქმედება, თუკი სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად იმაზე გაცილებით დიდი სიკეთე ხელყო მომგერიებელმა, ვიდრე დაიცვა. აქ ხაზგასასმელია, რომ რის დაზიანებასაც ხელმყოფი ცდილობდა, უმნიშვნელო უნდა იყოს. ამის მაგალითად ვაშლის ქურდობისთვის ადამიანის მკვლელობა მოჰყავთ ხოლმე აკადემიურ ტექსტებში, ასეთი მკვლელობა არ არის გამართლებული.

გაუპატიურებისგან თავდაცვის მიზნით აგრესორის მკვლელობა გამართლებულია ქართულ აკადემიურ ტექსტებში, განსხვავებული აზრი ამ თვალსაზრისით არ მოიძებნა. გაუპატიურება ხელყოფს ადამიანის სქესობრივ თავისუფლებას და მის ღირსებას. გაუპატიურება მძიმე დანაშაულია, ის ადამიანის დამცირების, მისი გასაგნების ყველაზე სასტიკი ფორმაა, ამიტომ ლოგიკურია და ძალიან

10 გამყრელიძე, ო. (2002). სსკ-ის 113-ე მუხლის კომენტარი. წიგნში: დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი, 75; ტურავა, მ. (2011). დანაშაულის მოძღვრება, თბილისი: მერიდიანი, 344.

11 ჯიშკარიანი, ბ. (2016). დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, 70-71; გამყრელიძე, ო. (2002). სსკ-ის 113-ე მუხლის კომენტარი. წიგნში: დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი, 75.

12 ტურავა, მ. (2011). დანაშაულის მოძღვრება, თბილისი: მერიდიანი, 344; გამყრელიძე, ო. (2002). სსკ-ის 113-ე მუხლის კომენტარი. წიგნში: დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტი, 76.

13 თოდუა, ნ. (2019). სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი 1, თბილისი: მერიდიანი, 92-93; ტურავა, მ. (2011). დანაშაულის მოძღვრება, თბილისი: მერიდიანი, 344.

მართებული, მსხვერპლს ჰქონდეს უფლება, თადაცვის მიზნით, აგრესორი მოკლას კიდევ, თუ სხვა უფრო მსუბუქი საშუალებით გაუპატიურების თავიდან აცილება ვერ მოხდებოდა ან სარისკო იყო. გაუპატიურებისგან თავის დასაცავად მკვლელობის გამართლება, ასევე, მხარდაჭერილია უცხოენოვან აკადემიურ ტექსტებშიც და სასამართლო პრაქტიკაშიც.¹⁴

ქართული სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება კი, როგორც ჩანს, ამ მოსაზრებას არ იზიარებს. რატომ? ქალის სქესობრივი თავისუფლება უმნიშვნელო სამართლებრივ ინტერესად მიაჩნია? თუ გაუპატიურებას აფასებს უმნიშვნელო ქმედებად? იქნებ იმიტომ, რომ მართლმსაჯულება ქმარს ანიჭებს შეფარულ იმუნიტეტს ცოლის გაუპატიურებისთვის? ასეთი მიდგომები მიუღებელი უნდა იყოს იურისტისთვის.

ამ სტატიის მიზნებისთვის მნიშვნელოვანია აღინიშნოს მკვლელობის ერთი საქმე, სადაც დაზარალებული ტრანსგენდერი ქალი იყო, მოძალადის ქმედება პირველმა და მეორე ინსტანციის სასამართლოებმა გაამართლეს აუცილებელი მოგერიებით, მიუხედავად იმისა, რომ დაზარალებულის სხეულზე არსებული მრავლობითი ჭრილობები, სიტუაციის კონტექსტის ანალიზი და მოწმეთა ჩვენებები, ბრალდებულის ჩვენების საპირისპიროზე მიუთითებდა და არანაირი ეჭვი არ არსებობდა ბრალდებულის ვერსიის გასაზიარებლად.¹⁵ საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ, საბოლოოდ, შეცვალა კვალიფიკაცია სწორედ იმ დამატებულ მტკიცებულებებზე მითითებით, რატომაც არ იყო გასაზიარებელი აუცილებელი მოგერიების ვერსია.¹⁶ ქვედა ინსტანციის სასამართლოების მხრიდან მითითებულ საქმეში, მოგერიების უფლების შეუსაბამოდ

ფართო და მოგერების არსის საწინააღმდეგო განმარტება, როცა სხვა საქმეებში, სადაც თავდაცვა აშკარად არის, მაგრამ ვინროდ განმარტავენ და სჯიან ბრალდებულს,¹⁷ გენდერული დისკრიმინაციით უნდა აიხსნას.

დასკვნა

ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში შესამჩნევია აუცილებელი მოგერიების საზღვრების დავინროვების ტენდენცია, ეს ან მოგერიებით დაცული სამართლებრივი სიკეთის არასერიოზულობაზე მინიშნებით ან გამოყენებული ძალის გადაჭარბებაზე მითითებით ხდება. არც სსკ-ის 28-ე მუხლის წაკითხვით და არც დოქტრინალური განმარტებიდან არ გამომდინარეობს აუცილებელი მოგერიების საზღვრების ამ ნიშნით დავინროვების მოთხოვნა. აუცილებელი მოგერიება შესაძლოა გამოირიცხოს მაშინ, თუკი დაცული სიკეთე უმნიშვნელო იყო დაზიანებულთან შედარებით, როგორც ეს ვაშლის ქურდობის და მკვლელობის ურთიერთმიმართების დროსაა. წინამდებარე სტატიაში განხილული იყო გაუპატიურებისგან დაცვის დროს, აგრესორის მკვლელობის შემთხვევა. გაუპატიურებისგან დაცულია ადამიანის სქესობრივი თავისუფლება და ღირსება, ამ ღირებულებათა კატრივიალურება დაუშვებელია, მათი დაცვა, თუნდაც აგრესორის მკვლელობით, ნებადართულია.

სტატიაში ასევე განხილულ იქნა სხვა საქმეც, სადაც მომგერიებელი გამართლდა, მაგრამ არგუმენტები, რაც ბრალდების მხარეს ჰქონდა და რაზე დაყრდნობითაც მკვლელობისთვის გასამართლებას უჭერდა მხარს, მნიშვნელოვანი იყო მისი კრიტიკული ანალიზიც. მოგერიების დროს, არ არის გამორიცხული, აგრესორს თავდაცვითი ძალა ზურგიდან მოხვდეს, რაც, აპრიორი, არ გამორიცხავს მოგერიების მდგომარეობას. მნიშვნელოვანია კონტექსტის ანალიზი და იმის ჩვენება, რომ აგრესია ჯერ არ იყო დასრულებული, რაც სტატიაში განხილულ საქმეში აშკარად სახეზე იყო. სასამართლომ ეს დაინახა და

14 იხ. Leverick, F. (2006). killing In Self Defence, pp. 143-158; Fabricant, J.(1981). Homicide in Response to A Threat of Rape: A Theoretical Examination of the Rule of Justification, 11 Golden Gate U. L. Review, vol. 11/iss.3/7, pp. 945-980; Kadish, H. S. (1976). Respect for Life and Regard for Rights in the Criminal Law, California Law Review, vol.64/4, p. 888.

15 საქმის ანალიზისთვის იხ. საბი ბერიანის საქმის სამართლებრივი შეფასება. (2017). სოციალური სამართლიანობის ცენტრი. <<https://socialjustice.org.ge/ka/products/sabi-berianis-sakmis-samartlebrivi-shefaseba>> [ბოლო წვდომა: 20.09.2022].

16 საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინება 2კ-424აპ.-16, 30.12.2016.

17 გეგელია, თ. (2022). აუცილებელი მოგერიების შეზღუდულად განმარტების გამო სასამართლო გადაწყვეტილების კრიტიკა, სამართალი და მსოფლიო 8 (3), 140-152.

ბრალდებული გაამართლა. პროკურატურის თუ სასამართლოს მიდგომებში, აუცილებელი მოგერიების ნორმის ვიწროდ განმარტების ტენდენციები, მაშინ როდესაც ის ოჯახური ძალადობის ფონზე ხდება, დისკრიმინაციულ მიდგომებზე მიანიშნებს, რაზეც მხოლოდ ეს ორი საქმე არ მიუთითებს, არამედ ბევრი სხვა

კვლევაც. ფრაგმენტული გამონათება, როგორც თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება იყო, რითაც ქალი გამართლდა, საკმარისი არაა მანკიერი რეალობის შესაცვლელად. მნიშვნელოვანია მეტი ძალისხმევა მოსამართლეების მხრიდან.

ბიბლიოგრაფია:

1. Dubber, M., Hörnle, T. (2014). *A Comparative Approach*, Oxford University Press.
2. Fabricant, J. (1981). Homicide in Response to A Threat of Rape: A Theoretical Examination of the Rule of Justification, 11 Golden Gate U. L. Review, vol. 11/iss.3/7.
3. Kadish, H. S. (1976). Respect for Life and Regard for Rights in the Criminal Law, California Law Review, vol.64/4.
4. Leverick, F. (2006). *killing In Self Defence*, Oxford : Oxford University Press.
5. გამყრელიძე, ო. (2002). დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სახელმწიფო და სამართლის ინსტიტუტი;
6. გეგელია, თ. (2021). არა ფატალური დახრჩობა ოჯახური ძალადობის კონტექსტში, კავკასიის უნივერსიტეტის პერიოდული გამოცემა, სტატიების კრებული 2.
7. გეგელია, თ. (2022). აუცილებელი მოგერიების შეზღუდულად განმარტების გამო სასამართლო გადაწყვეტილების კრიტიკა 23/8(3).
8. ლეკვეიშვილი, მ., თოდუა, ნ., და მამულაშვილი, გ. (2019). სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი 1, თბილისი: მერიდიანი.
9. ტურავა, მ. (2011). დანაშაულის მოძღვრება, თბილისი: მერიდიანი;
10. ჯიშკარიანი, ბ. (2016). დანაშაულის ადამიანის წინააღმდეგ, თბილისი: იურისტების სამყარო.
11. TKHELIDZE v. GEORGIA (Application no. 33056/17), 08.10.2021.
12. A AND B v. GEORGIA (Application no. 73975/16), 10.05.2022.
13. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2კ-877აპ.-20 განაჩენი, 29 მარტი 2021.
14. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინება 2კ-640აპ.-21, 09.09.2021.
15. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინება 2კ-424აპ.-16, 30.12.2016.
16. რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის აპრილის განაჩენი.